

TURINYS

PIRMAS SKYRIUS

ĮVADAS

- 2 Kodėl namuose mums reikia Montessori?
- 4 Kas mes?
- 5 Apie šią knygą
- 6 Montessori – kiekvienam vaikui
- 7 Kuo mus žavi 3–6 metų vaikai?
- 8 Kuo mus žavi 6–12 metų vaikai?

ANTRAS SKYRIUS

SVARBŪS MONTESSORI PRINCIPAI AUGINANT 3–12 METŲ VAIKĄ

- 12 Trumpa Montessori istorija
- 13 Kas yra Montessori?
- 16 Žmogiškieji polinkiai
- 23 Keturi amžiaus tarpsniai

TREČIAS SKYRIUS

AUGINAME MONTESSORI VAIKĄ

- 34 Kaip būti vedliu?
- 36 Kaip suformuoti tvirtą pamatą?
- 42 Kaip pažinti savo vaiką?
- 46 Savidisciplina ir vidinė motyvacija
- 47 Savarankiškumo ir atsakomybės ugdymas
- 49 Smalsių vaikų auginimas

TIKROS ISTORIJOS

- 54 Nigerija
 - Junnifa, Uzo, Solu, Metu, Biendu, Nalu
 - Nduoma Montessori

KETVIRTAS SKYRIUS

NAMŲ PRITAIKYMAS

- 57 Į ką atkreipti dėmesį pritaikant
fizinę aplinką?
- 60 Kambariai
- 60 Koridorius
 - 60 Svetainė
 - 64 Virtuvė ir valgomasis
 - 65 Vaiko kambarys
 - 68 Vonios kambarys
 - 69 Suaugusiųjų erdvės
 - 69 Žaidimų kambarys
 - 70 Kiemas
- 73 Psichologinis pasirengimas

TIKROS ISTORIJOS

- 74 Jungtinė Karalystė ir Malaizija
Nusaibah ir Noah
Rumi Montessori

PENKTAS SKYRIUS

MONTESORI VEIKLOS VAIKAMS

- 76 Rekomendacijos, kaip skatinti
vaiko raidą
- 80 Kuo svarbios Montessori veiklos?
- 84 Dažniausiai užduodami klausimai apie vaiko
raidos skatinimą

TIKROS ISTORIJOS

- 88 Nyderlandai ir Ukraina
Julija, Klaas-Willemas, Ivanas, Nataša
Pažintis su Montessori

ŠEŠTAS SKYRIUS

VAIKO SOCIALINĖS IR MORALINĖS RAIDOS SKATINIMAS

- 90 Socialinės raidos skatinimas
- 92 Moralinės raidos skatinimas
- 93 Papildomi 6–12 metų vaiko socialinės ir
moralinės raidos aspektai
- 94 Maloningumo ir mandagumo skatinimas
- 98 Lankymasis viešose vietose
- 98 Kaip elgtis susidūrus su moraliniais ir
elgesio iššūkiais?
- 106 Kaip ugdyti socialius piliečius?
- 109 Šeimos kultūros formavimas

TIKROS ISTORIJOS

- 110 Akoma Pueblas, Naujoji Meksika, apie
navachų tautą (Diné)
Joshuaa, Kalebas, Kateri
@ndnslp ir Johnso Hopkinso Bloombergo
visuomenės sveikatos mokyklos fakultetas

SEPTINTAS SKYRIUS

PRAKTINIS PRITAIKYMAS

- 112 PIRMA DALIS
MONTESORI PRINCIPŲ TAIKYMAS
KASDIENIAME GYVENIME
- 112 Dienos ritmai
- 118 Sezonų ritmai
- 121 Valgymas ir valgymo metas
- 126 Miegas
- 128 Tualetu reikalai ir sausa lova po nakties
- 130 Dantų priežiūra

132 ANTRA DALIS

PRAKTINIAI KLAUSIMAI

- 132 Kada vaikams reikia padėti, o kada ne?
135 Kaip skatinti savarankiškumą?
136 Vieni namuose
137 Kelionės su vaikais
138 Dvikalbystė / daugiakalbystė
139 Montessori neurodiversiškiems arba negalią turintiems vaikams

141 TREČIA DALIS

KAIP ELGTIS SUDĖTINGOSE SITUACIJOSE?

- 141 Kaip skatinti bendradarbiavimą?
147 Kai vaikas nuliūdęs
150 Kaip pagarbiai nustatyti aiškias ribas?
152 Problemų sprendimas kartu
153 Konfliktų sprendimas
154 Mokomės pasitaisyti
155 Dažniausios problemos

158 KETVIRTA DALIS

POKALBIAI JAUTRIOMIS TEMOMIS

- 161 Pokalbiai apie mirtį
162 Pokalbiai apie seksą
165 Pokalbiai apie kūną
167 Pokalbiai apie pinigų
169 Pokalbiai apie vagystes
170 Pokalbiai apie technologijas
174 Pokalbiai apie žaidimus su ginklais
175 Pokalbiai apie karą ir klimato kaitą
177 Pokalbiai apie tikėjimą

178 PENKTA DALIS

BENDRADARBIAVIMAS

- 180 Žmonės greta mūsų

TIKROS ISTORIJOS

- 186 Singapūras ir Jungtinė Karalystė
Jasmine, Andrew ir trys jų vaikai
Three-Minute Montessori

AŠTUNTAS SKYRIUS

SUAUGUSIOJO PASIRENGIMAS

- 188 Kaip rodyti dėmesį vaikui?
191 Kaip išlikti dėmesingiems sau?
194 Kaip mes augame?
198 Mokomės savirefleksijos
201 Kaip leisti jiems skristi?

TIKROS ISTORIJOS

- 204 JAV
Sveta, Johannas, Maya, Nina
Praktinis gyvenimas

DEVINTAS SKYRIUS

KAS TOLIAU?

- 206 Perėjimas į trečiąjį amžiaus tarpą
207 Į trečiąjį amžiaus tarpą įžengęs vaikas –
paauglys?
210 Ką dr. Montessori numatė paaugliams?
213 Montessori paauglys namuose
225 Paauglys ir mokslai
226 Paauglys sparčiai besikeičiančiame
pasaulyje
228 Branda – ketvirtasis amžiaus tarpas
230 Kelias į taiką

AUGINAME MONTESSORI VAIKĄ

3

- 34 Kaip būti vedliu?
- 36 Kaip suformuoti tvirtą pamatą?
- 42 Kaip pažinti savo vaiką?
- 46 Savidisciplina ir vidinė motyvacija
- 47 Savarankiškumo ir atsakomybės
ugdymas
- 49 Kaip auginti smalsius vaikus?

KAIP BŪTI VEDLIU?

Montessori pedagogai vadinami *vedliais*, ne *mokytojais*. Tai esminė Montessori filosofijos nuostata. Montessori pedagogas stebi vaikus klasėje, kuria jų poreikius atitinkančią aplinką, padeda vaikams užmegzti su ja ryšį ir prireikus ją koreguoja. Kitaip nei mokytojas, kuris sprendžia, ko kiekvienas vaikas turi išmokyti, ir moko remdamasis sudarytu tvarkaraščiu arba mokymo programa.

Panašiai ir namuose nesame savo vaiko viršininkai (nurodinėjantys ar sprendžiantys, ko jis turi mokytis, ką daryti ar kuo būti), tarnai (viską darantys už jį) ar *laissez faire* (pranc. – *tebūnie*) šalininkai (leidžiantys jam daryti, ką nori).

Esame savo vaikų vedliai.

Norime, kad vaikai jaustųsi įtraukti į namų gyvenimą. Norime, kad jie taptų savarankiški ir atsakingi. Norime, kad jie išmoktų prisidėti prie šeimos ir bendruomenės gerovės. Ir norime ugdyti jų meilę mokymuisi. Ir jie puikiai tai geba, jei tik suteikiame galimybių.

- Vedlys paruošia saugią fizinę ir psichologinę aplinką.
- Vedlys kartu su vaiku rengia susitarimus.
- Vedlys stebi vaiką ir siekia suprasti jo poreikius.
- Vedlys ugdo savarankiškumą ir atsakomybę.
- Vedlys skatina vaiką domėtis jį supančiu pasauliu.
- Vedlys puoselėja tarpusavio ryšį.
- Vedlys ugdo pasitikėjimą.
- Vedlys rodo pavyzdį.
- Vedlys neskubina.
- Vedlys gerbia, myli ir priima vaiką tokį, koks jis yra.
- Vedlys padeda vaikui tapti šeimos ir visuomenės nariu.

Daugybė atliktų tyrimų rodo, kad vaikai, kurie aktyviai įsitraukia į mokymosi procesą, dažniau tampa savarankiškais, nepriklausomais ir visą gyvenimą besimokančiais asmenybėmis. Vaikai, kuriems rodoma pagarba, išmoka gerbti save, kitus ir aplinką. Užuo primetant vaikams šeimos ar visuomenės lūkesčius, jiems leidžiama tapti savimi.

Norint išmokyti atsisakyti visa apimančios kontrolės, prireiks praktikos. Atsitraukti ir įsikišti tik tada, kai vaikui tikrai reikia pagalbos. Leisti patirti visus jausmus ir, jei reikia, palaikyti – paglostyti nugarą arba vaikui nurimus padėti atitaisyti skriaudą. Duoti laiko įgūdžiams lavinti, pavyzdžiui, savarankiškai apsirengti, pasiruošti priešpiečių dėžutei, parašyti padėkos laišką arba susitaikyti su draugu.

Gali būti, kad teks įsikišti ir ramiai bei aiškiai nustatyti ribą, kad būtų užtikrintas visų saugumas. Parodyti, kad vaiko veiksmai ar žodžiai yra nemalonūs arba kelia skausmą, bet tai daryti ne piktai, o parodant, kaip mandagiai ir aiškiai nustatyti ribas.

Tam reikia kantrybės. Tai strategija, kuri duos rezultatų ilguoju laikotarpiu. Mes klojame pasitikėjimo ir ryšio pamatus, kad vaikas žinotų, jog gali pas mus ateiti net tada, kai jam nesiseka, kad mes jį mylėsime, kai elgesys bus ne pats geriausias, ir padėsime jam tapti savarankiškam, kad galėtų padėti sau, kitiems ir pasauliui.

Susidursime su prieštariniais vaikų auklėjimo principais: išlaikyti artumą ir kartu suteikti erdvės, skatinti domėjimąsi, bet leisti tyrinėti patiems, suteikti laisvę ir kartu nustatyti aiškias ribas ir atsakomybę, puoselėti saugų prierašumą ir kartu paleisti.

Mūsų, kaip Montessori tėvų ar ugdytojų, vaidmuo – leisti vaikui natūraliai vystytis, kad jis optimaliai išnaudotų savo galimybes, ir padėti jam prisitaikyti prie šeimos ir visuomenės.

„Pedagogui svarbu nukreipti vaiką taip, kad jis pernelyg nejaustų jo buvimo. Jis turi būti visada pasirengęs suteikti reikiamą pagalbą, bet niekada netapti kliūtimi tarp vaiko ir jo patirties.“

–Dr. Maria Montessori, *Dr. Montessori's Own Handbook*

KAIP SUFORMUOTI TVIRTĄ PAMATĄ?

1. Susitarkime dėl namų taisyklių

Montessori klasėse nustatytos aiškos laisvės ir ribos. Tai yra visiems žinomi ir nuspėjami susitarimai. 6–12 metų amžiaus vaikai dalyvauja sprendžiant dėl klasėje galiojančių susitarimų. Daugiau nei 15 metų Montessori pedagoge dirbanti Kim Anh Nguyễn Anderson sako, kad šis susitarimų nustatymo procesas suteikia mokiniams daugiau saugumo ir įtraukties.

Panašiai su vaikais galime susitarti dėl taisyklių namuose. Kuo labiau vaikas įtraukiamas į susitarimų sudarymo procesą, tuo didesnę vidinę motyvaciją jaus jį laikyti. Svarbu, kad visi šeimos nariai sutiktų su susitarimais, prisidėtų juos formuluojant ir juos suprastų. Tam labai padeda konkretumas. Jei nusprendžiame, kad vienas iš susitarimų yra „Vieni su kitais elgiamės pagarbiai“, galime patikslinti, ką reiškia „pagarba“: prieš ką nors sakydami, palaukiame, kol baigs kalbėti kitas; kalbame maloniu tonu; nesišaipome vieni iš kitų ir t. t.

Tokie susitarimai sudaro aiškų pagrindą, kuriuo galima remtis. Galime paklausti vaiko: „Ką esame sutarę dėl grubių žaidimų?“ Nelabai lieka erdvės ginčytis, jeigu jis pats dalyvavo formuluojant taisykles.

Jeigu susitarimų pernelyg daug, jį laikyti bus sunku. Taip pat reikėtų susilaikyti nuo per dažno jų keitimo – susitarimai turi būti nuspėjami, o ne priklausyti nuo mūsų nuotaikos ar to, kiek miegojome praėjusią naktį. Vis dėlto tai gyvi dokumentai ir gali tekti juos peržiūrėti, jei tam tikri susitarimai nepasiteisina arba vaikui augant tampa nebeaktualūs. Tokiu atveju susitarimus keiskite neutraliu metu (geriausia – suplanavę), pavyzdžiui, per šeimos susirinkimą.

Šeimos susirinkimai. Vaikams nuo 3 iki 12 metų gali būti naudingi reguliarūs, bet neformalūs šeimos susirinkimai. Šeimos susirinkimo metu galima nustatyti aiškius namų susitarimus, apžvelgti, kas vaikui sekasi gerai, o kur reikia pagalbos, arba aptarti, kas laukia ateinančią savaitę. Kai kurios šeimos savo susirinkimus pajavairina kuo nors smagiu, pavyzdžiui, spragėsiais, arba po susirinkimo surengia šeimos vakarienę ar filmo peržiūrą.

Su vaikais nuo 3 iki 6 metų susirinkimas gali būti trumpas ir labiau vadovaujamas suaugusiųjų, tačiau jie gali pasiūlyti idėjų, kur šeimai būtų galima apsilankyti savaitgalį, arba teikti pasiūlymų dėl vakarienės patiekalo. Taip galime mokytis gerbti ir vertinti jų įnašą. Sulaukę 5,5–6 metų, jie jau bus gana gerai pasirengę visavertiškai dalyvauti tokiuose susirinkimuose.

ŠEIMOS SUSITARIMŲ PAVYZDŽIAI

- **ESAME MALONŪS VIENI KITIEMS.** Net jei nesutariame, neskriaudžiame vieni kitų fiziškai ir vieni kitų neerziname. Tai moko vaikus gerbti save bei kitus ir ieškoti būdų spręsti nesutarimus kalbant.
- **PRIEŠ LIESDAMI KITĄ ŽMOGŲ, PAPRAŠOME LEIDIMO.**
- **PRIE PIETŲ STALO SUSĖDAME VALGYTI.** Taip valgoma vienoje namų zonoje ir išvengiama nesąmoningo valgymo žaidžiant. Be to, taip šeimos reguliariai susiburia prie bendro stalo, gali pasikalbėti ir pažinti vieni kitų viešinius draugus.
- **KIEKVIENAS PRISIDEDAME PRIE NAMŲ GEROVĖS.** Nesvarbu, kokio amžiaus esame, prisidedame prie namų ruošos, o mūsų indėlis vertinamas.
- **GRUBUS ŽAIDIMAS GALI VYKTI TIK ABIPUSIU SUTARIMU.** Mažiesiems šis susitarimas gali skambėti keistai, tačiau jie supranta jo prasmę. Jei draugas paprašo liautis, tai reiškia, kad jam nebesmagu, ir žaidimas turi liautis.
- **GERBIAME SAVE, VIENAS KITĄ IR APLINKĄ.** Tai gali reikšti dainavimą, jei tai netrukdo kitiems, kitų palaikymą ir padrąšinimą arba rūpinimąsi savo knygomis naudojant skirtuką, o ne lankstant puslapius.

Jei vaikus auginame su partneriu arba pagal bendratėvystės modelį, kartą per savaitę galima surengti atskirą tik suaugusiųjų susirinkimą. Svarbiausių šeimos savaitės praktinių klausimų – susitikimų, įsipareigojimų, valgio planavimo, transporto organizavimo – aptarimas gali įnešti daugiau ramybės į šeimos gyvenimą ateinančiomis dienomis. Be to, šitaip nematomas darbų krūvis tampa matomas ir gali būti tinkamai paskirstytas. Reguliarius susirinkimus taip pat galima rengti su vaikų ar vaikus nuolat prižiūrinčiais seneliais ar kitais asmenimis, kad visi būtų tinkamai informuoti.

Ad hoc susitarimai. Knygų apie pozityviąją discipliną autorė dr. Jane Nelsen taip pat siūlo sudaryti *ad hoc* susitarimus, apie kuriuos vaikams primintume draugiškai ir švelniai. Pavyzdžiui, jei vaikas turi atlikti konkrečią užduotį, galime paklausti, kada jis norėtų ją atlikti. Vaikams patinka nustatyti tikslų laiką, pavyzdžiui, 17.33 val. Jei reikia priminti, galime sakyti „jau 17.33“ ir palaukti, kol vaikas apmąstys, ką pasakėme. Jei vaikas ignoruoja priminimą arba sako „bet...“, galime ramiai pakartoti: „Jau 17.33.“ Mandagiai ir aiškiai reikalaujame, kad jie laikytųsi susitarimo.

2. Paruoškime saugią fizinę ir psichologinę aplinką

Fizinė aplinka. Galime sukurti tokią fizinę aplinką, kurioje vaikas jaustųsi laukiamas, kurioje galėtų rasti viską, ko jam reikia, žinotų, kur yra daiktų vieta, ir galėtų juos padėti, būtų savarankiškas, rastų pramogų ir iššūkių, išmoktų prižiūrėti šias erdves. Vaikui augant, aplinka atitinkamai pritaikoma prie besikeičiančių poreikių. Išsamiau apie tai kitame skyriuje.

Psichologinė aplinka. Mes taip pat esame atsakingi už psichologinės namų aplinkos paruošimą. Tai reiškia sukurti erdvę, kurioje vaikas jaustųsi emociškai saugus ir galėtų laisvai tyrinėti. Užtikrinti, kad susidūręs su sunkumais vaikas žinotų, jog visada gali kreiptis pagalbos. Mūsų elgesys turi būti nuspėjamas, aiškus ir nuoseklus, kad vaikai žinotų, ko tikėtis. Turime siekti sukurti namus, kuriuose jie jaustųsi „matomi, saugūs, ramūs ir apsaugoti“, kaip savo knygoje *The Power of Showing Up* (liet. „Dėmesingumo galia“) aprašė Danielis Siegelis ir Tina Payne Bryson.

Saugumas ir priežiūra. Savo vaikui privalome suteikti fizinį saugumą ir užtikrinti jo priežiūrą. Prefrontalinė smegenų žievė, už racionalių sprendimų priėmimą atsakinga smegenų dalis, vystosi iki 20 metų ir ilgiau. Todėl „užtikrinti vaiko saugumą yra mūsų darbas“ – šią frazę išmokome iš savo Montessori bendruomenės bičiulės Jeanne-Marie Paynel.

Nereikia vaikų vynioti į burbulinę plėvelę arba žūtbūt mėginti apsaugoti nuo visko, bet galime rasti būdų, kad jie galėtų daryti tai, ką nori, ir kartu užtikrinti jų saugumą. Jei vaikas nori lipti į medį, užuot draudę, galime padėti pasirinkti medį, kuris būtų tinkamo dydžio ir tvirtomis šakomis, paaiškinti, kaip patikrinti šakos tvirtumą, ir parodyti, kaip nulypti. Galime leisti vaikams pasikviesti draugų ir kartu išsikepti picą. Galime prižiūrėti, kad būtų užtikrintas jų saugumas, bet leisti jiems sudeginti picą, jei pamirš įjungti laikmatį, arba paprašyti, kad pabaigoje suplautų indus, net jei žinome, kad jie nebus tobulai švarūs.

6–12 metų vaikas gali norėti daugiau savarankiškai veikti už namų ribų. Jei gyvename mieste, greičiausiai reikės jį prižiūrėti, tačiau ir tokiomis sąlygomis galime suteikti vaikui daugiau laisvės. Pavyzdžiui, galime leisti jam išsiaiškinti maršrutą viešojo transportu, važiuoti kartu su juo, bet nestabdyti, jei norės įlipti į autobusą, važiuojantį ne ta kryptimi, o tada leisti pačiam sugalvoti, kaip ištaisyti klaidą.

Kliūčių šalinimas. Galime nustatyti ir pašalinti kliūtis, trukdančias mūsų vaikams vystytis. Pavyzdžiui, vaikų lėkštes, stiklines ir užkandžius laikyti žemesniame stalčiuje, kad jie būtų lengvai pasiekiami, arba užtikrinti, kad dantų šepetėlis, dantų pasta ir veidrodis būtų vaikui pritaikytame aukštyje.

3–6 metų vaikas dar gali būti prisirišęs prie tokių dalykų kaip čiulptukas, sauskelnės ar vežimėlis, kurie gali kliudyti jam pereiti į kitą amžiaus tarpsnį. 6–12 metų amžiaus vaiko raidą gali riboti per didelis suplanuotų veiklų skaičius arba per ilgas buvimas prie ekranų.

Kitos kliūtys gali būti blaškymas (galime numatyti erdvę, kurioje vaikas galėtų pabūti vienas), ribotos praktinių atradimų galimybės (galime suteikti naujų ir įdomių tyrinėjimo galimybių) ir pernelyg gausus naujų dalykų pasirinkimas, verčiantis vaiką blaškytis nuo vienos veiklos prie kitos (galime apriboti vienu metu prieinamų veiklų skaičių).

Kartais mes patys trukdome savo vaikui vystytis. Pavyzdžiui, nurodinėjame, ką jis turi dėti, nesuteikiame erdvės plėtoti savo idėjas, ruošiamo už vaiką namų darbus, nuolat baramė, neskiriamo laiko pokalbiams, laisvam žaidimui ar buvimui lauke, neužtikriname, kad jis jaustųsi saugus ir priimtas.

3. Puoselėkime ryšį su vaiku

Kaip knygoje „Montessori mažylis“ rašė Simone, „kad mažylis bendradarbiautų, reikalingas tvirtas abipusis ryšys“.

Su vaiku ryšį pradedame kurti dar jam esant iščiose. Mes pradedame pažinti jį, o jis mus. Tačiau per kelerius metus, įsisukę į įtemptos kasdienybės ratą, dažnai pamirštame apie ryšį ir tarpusavio santykių apsiribojame nurodymų skirstymu ir užduočių atlikimu. Nenuostabu, kad vaikas nustoja mūsų klausyti. Jei didžioji dalis mūsų kasdienio bendravimo su vaiku bus grindžiama ryšiu, tuomet mūsų (ne tokie dažni) prašymai bendradarbiauti greičiausiai bus išgirsti. Vaikui augant, plečiantis jo pasauliui ir socialiniam ratui, išlaikyti tvirtą ryšį dar svarbiau.

Norint stiprinti ryšį su vaiku, galima:

- prieš pradėdant ryto ruošą, jaukiai susiglaudus perskaityti keletą knygos puslapių;
- skirti laiko ramiai šeimos vakarienei, kartu sėdint prie stalo (be ekranų);
- rodyti susidomėjimą vaiko pomėgiais, net jei mums jie nėra artimi;
- rasti laiko pokalbiams, ypač tais atvejais, kai nereikia palaikyti akių kontakto: važiuojant dviračiu ar automobiliu, gaminant maistą arba plaunant indus;
- neteisti vaiko, kai šis atsiveria, taip parodydant, kad jis visada bus išklausytas be pamokslavimo ar neprašytų patarimų;
- sudaryti sąrašą veiklų, kuriomis mums patinka užsiimti kartu, ir skirti joms laiko;
- įsijungti muziką, pagal kurią galima šokti virtuvėje arba kartu dainuoti;

- kurti šeimos ritualus, pavyzdžiui, sekmadieniais kepti blynus arba kartą per savaitę suplanuoti išvyką su visa šeima;
- formuoti šeimos vertybes (pavyzdžiui, aplinkos tausojimas, ryšys su gamta, pagalba bendruomenei), surašyti jas ant plakato ir pakabinti ant sienos;
- išjungti telefonus, padėti juos į šalį ir iš tiesų būti su šeima;
- iškilus konfliktui, reaguoti ramiai ir nuspėjamai;
- būti patikimu vedliu ne namų aplinkoje („Akimis rask parduotuvėje daiktus, kurie lengvai dūžta“);
- skirti laiko pabūti su kiekvienu vaiku atskirai;
- sudaryti galimybę baigti kalbėti („Pirmiausia išklausysiu Oliverį, o tada mielai išklausysiu, ką tu nori pasakyti, Ema“);
- juokauti (nevengiant ir tualetinio humoro).

4. Mokykimės pasitikėti

Auginant Montessori vaiką, didelę reikšmę turi pasitikėjimas. Jei rodysime vaikui, kad juo pasitikime, jis įgis daugiau pasitikėjimo savimi ir mokyklis pasitikėti aplinka.

Mokymasis pasitikėti savimi prasideda nuo paprastų dalykų: kūdikis paspiria kamuolį ir priverčia jį judėti („Tai aš padariau!“), mažylis nuvalo išlietą pieną („Aš galiu išvalyti!“), priešmokyklinukas pašeria šeimos augintinį („Aš galiu pasirūpinti kitais!“), mokyklinio amžiaus vaikas sugalvoja būdą, kaip padėti visuomenei („Aš galiu kažką pakeisti!“).

Mes, suaugusieji, savo pasitikėjimą vaikais galime parodyti įvairiais būdais:

- leisdami patiems atlikti įvairias užduotis (pavyzdžiui, nusiskinti vaisių nuo medžio, mums prilaikant kopėčias);
- suteikdami progą atlikti užduotis, kurias jie geba atlikti (pavyzdžiui, patiekti puodelį arbatos viešnčiam seneliui);
- gerbdami vaiko nuomonę (pavyzdžiui, suteikdami galimybę pasisakyti);
- suteikdami pareigas, tačiau susilaikydami nuo nuolatinio baksnojoimo ir priekaištavimo (pavyzdžiui, pasitikėdami, kad vaikas išsivalys dantis, kai bus pasirėngęs, arba vyresniam vaikui leisdami pačiam spręsti, kada ruošti namų darbus);
- leisdami vaikams nugirsti, kaip kitiems sakome, kad jais pasitikime (pavyzdžiui, užstoti, jei kas jais netiki). Vieną rytą bažnyčioje vaikams buvo dalijami saldainiai, tačiau Junnifos sūnus saldainio negavo. Kai paprašė, jam buvo pasakyta, kad vieną jau gavo. Junnifa įsikišo ir pasakė, kad pasitiki savo sūnumi ir jei jis sako, kad saldainio negavo, ji juo tiki. Tai buvo didžiulis indėlis į pasitikėjimo banką;

- pripažindami vaikus naudingais šeimos nariais (pavyzdžiui, patikėdami, kad išneštų šiukšles arba padėtų pasiruošti laukiant svečių);
- įtraukdami į susitarimų formulavimo procesą (pavyzdžiui, ar jiems leidžiama naudotis ekranais ir kiek laiko);
- leisdami priimti sprendimus (pavyzdžiui, mažesniai vaikui galime leisti ant zoologijos sodo žemėlapiu pasirinkti, kuriuos gyvūnus norime aplankyti, o vyresniam – patikėti žemėlapi ir pavesti rodyti kelią visai šeimai);
- supratingai vertindami jų klaidas (pavyzdžiui, stengdamiesi išlikti ramūs, jei vaikas ką nors sudaužo, ir suteikdami galimybę atitaisyti žalą);
- nepasiduodami norui gelbėti vaiką, kai jis suklysta (pavyzdžiui, nuveždami pamirštą sportinį krepšį arba žyždami, kad vaikas atliktų namų darbus ir išvengtų nemalonumų mokykloje). Galime pasitikėti, kad vaikas pajus pasekmes ir išmoks pats koreguoti savo elgesį;
- būdami nuoširdūs (pavyzdžiui, rinkdamiesi amžių atitinkantį žodyną, aiškiai ir tiesiai atsakydami į klausimus apie mirtį, skyrybas, seksą, seksualumą ar rasę). Plačiau apie tokius pokalbius skaitykite 7 skyriuje.

Linkusieji kontroliuoti galėtų imtis iš tolo prižiūrinčio vadovo vaidmens, užuot kontroliavę kiekvieną žingsnį. Galime atmesti visuomenės lūkesčius, kaip ir kada turėtų vystytis mūsų vaikas, ir pasitikėti, kad jis auga savo tempu. Turime pasikliauti, kad vaikas ims domėtis matematika arba sportu, net jei neveršime tuo užsiimti. Galime susitelkti į tai, kaip vystosi asmenybė, ir padėti vaikui tapti savimi.

5. Mokykime savo pavyzdžiu

Prašome vaikų sąžiningai ir gražiai elgtis su kitais, kalbėti ramiu balsu, palaukti savo eilės ir kt. Vis dėlto nepamirškime, kad mūsų veiksmai yra iškalbingesni už bet kokius žodžius.

Štai keletas pavyzdžių, kaip galima rodyti pavyzdį savo vaikams:

- rūpinkimės savimi ir savo aplinka, pavyzdžiui, užtikrindami, kad mūsų drabužiai ir namai būtų tvarkingi ir švarūs;
- skirkime laiko fizinei veiklai ir rūpinimusi savo kūnu;
- skirkime laiko poilsiui ir pasirūpinkime, kad namuose būtų poilsiui skirtų daiktų, pavyzdžiui, miego akiniai, minkšta antklodė, jogos kilimėlis ar grindų pagalvėlė;
- rūpinkimės kitais: iškepkime ką nors draugui ar kaimynui, sustokime pasikalbėti su žmogumi, kuris prašo pinigų, padėkime senjorui apsipirkti arba atlikti namų ruošos darbus;
- būkime dėmesingi atlikdami judesius (kai kuriems mūsų tai gana sudėtinga). Atsiprašykime netyčia atsitrenkę į kitą žmogų;

- spręskime konfliktus vaikų akivaizdoje, kad jie mokytųsi spręsti sudėtingas situacijas;
- pripažinkime sužinoję, kad tai, ką manėme esant tiesa, iš tikrųjų yra dezinformacija. Būkime atviri naujoms žinioms ir atsisakykime pasenusių;
- stebėkime, kaip naudojamės savo balsu: kaip išsakome savo poziciją ir kaip išklausome kitų;
- mažiau laiko praleiskime prie ekranų ir daugiau – žiūrėdami vieni kitiems į akis;
- stebėkime, kaip kalbame apie darbą ir draugus. Vaikai mato mūsų elgesį ir socialinius įpročius, kam skiriame daugiausia dėmesio ir kas mus džiugina;
- dėkokime, priimkime komplimentus ir oriai išklauskime kritiką;
- atsiprašykime neteisingai ką supratę („Iš tiesų turėjau pasakyti...“ / „Man iš tiesų reikėjo...“);
- mokykimės visą gyvenimą ir demonstruokime meilę mokymuisi.

KAIP PAŽINTI SAVO VAIKĄ?

1. Stebėjimas

Tėvams sunku objektyviai vertinti savo vaiką, nes esame su juo labai susiję. Stebėdami galime atsitraukti ir aiškiau pamatyti, koks yra mūsų vaikas, kaip jis vystosi, kaip keičiasi jo poreikiai, kokius įgūdžius lavina ir kokių įgūdžių jam dar reikia išmokti.

Vaikų elgesys gali lengvai sudirginti (atrodo, kad jie nesiklauso, daro ką nors neatsargiai arba neįvertina situacijos), o stebėjimas suteikia erdvės sustoti, aiškiai pamatyti situaciją ir tinkamai reaguoti, užuot pasidavus emocijoms.

Stebėti nėra lengva. 1921 m. paskaitų ciklo Londone metu dr. Montessori kalbėjo apie tai, kad reikia paruošti akis stebėjimui, užverti karoliuką ant virvelės kaskart, kai norime įsiterpti, praktikuoti tylą ir ramybę, stebėti viską, kas yra mūsų regos lauke, būti kantriems ir atkreipti dėmesį į neįdomius dalykus (nes nežinome, kas taps įdomu).

„Ne visada būtina pamatyti didelius dalykus, bet labai svarbu pamatyti ką beprasidedant. Užuomazgose matyti nežymūs blyksniai, kuriuos galima atpažinti iškart, kai tik vystosi kažkas nauja.“

–Dr. Maria Montessori, *Education and Peace*
(liet. „Ugdymas ir taika“)

